

*Мср Марија Милојевић, истраживач сарадник
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу
ORCID: 0000-0002-0845-1098*

*Прегледни научни рад
УДК: 343.123:347.426
DOI: <https://doi.org/10.46793/7623-154.289M>*

ПРИДРУЖИВАЊЕ ОШТЕЋЕНОГ КРИВИЧНОМ ГОЊЕЊУ*

Резиме

Рад анализира институт „придруживања кривичном гоњењу“ оштећеног у кривичном поступку, који није предвиђен Закоником о кривичном поступку, али се у пракси редовно примењује. Ауторка истражује да ли ова изјава има правно дејство, какве последице производи и у којем се односу налази према другим процесним средствима оштећеног – супсидијарној и приватној тужби, предлогу за кривично гоњење и имовинскоправном захтеву. Поређењем са страним системима, нарочито француским правом које познаје институт „придруженог тужιοца“, закључује се да у српском праву не постоји могућност паралелног постојања два овлашћена тужιοца. Изјава оштећеног о придруживању нема процесноправно утемељење, али се у пракси често позитивно тумачи – као израз интереса за наставак поступка или као изјава која може утицати на одмеравање казне окривљеном. Истраживање спроведено у јавним тужилаштвима и судовима показало је да већина тужилаца и судија сматра да ова изјава има значај углавном при процени олакшавајућих и отежавајућих околности. Ауторка закључује да је институција придруживања кривичном гоњењу сувишна и нелегитимна, те предлаже да се њено постављање оштећеном у пракси укине, а тумачење њеног значаја замени применом постојећих, законом уређених института.

Кључне речи: *оштећени, придруживање кривичном гоњењу, супсидијарни тужилац, приватни тужилац, имовинскоправни захтев, предлог за кривично гоњење, морална сатисфакција, „придружени“ тужилац, одмеравање казне*

* Рад је резултат научноистраживачког рада аутора у оквиру Програма истраживања Правног факултета Универзитета у Крагујевцу за 2025. годину, који се финансира из средстава Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

1. Увод

У зависности од улога у којима се оштећени може наћи у кривичном поступку, разликоваће се и његов положај. Оштећени у поступку може имати положај кривичнопроцесне странке (приватни и супсидијарни тужилац), и учесника у поступку (оштећени као сведок, оштећени са имовинскоправним захтевом, оштећени са предлогом за кривично гоњење и само оштећени без додатних својстава). Све ове улоге оштећеног дефинисане су у Законику о кривичном поступку и образложене у теорији кривичног процесног права. Међутим, у поступању судова и јавних тужилаштава устаљена је синтагма „оштећени се придружио кривичном гоњењу“. У пракси, судија редовно оштећеном поставља питање: „да ли се придружујете кривичном гоњењу?“ , при чему оштећени може изјавити да се придружује кривичном гоњењу, а такође може на постављено питање о придруживању одговорити негативно. Таква изјава оштећеног се уноси у записник, али наведена пракса органа кривичног поступка о постављању питања оштећеном о његовом придруживању кривичном гоњењу ствара бројне недоумице у теорији. Како оваква пракса у поступању органа кривичног поступка ипак постоји и производи нека правна дејства, иако није предвиђена кривичнопроцесним законом, постоји теоријска потреба да се утврди који је њен домет. Наиме, поставља се питање положаја оштећеног који се придружио кривичном гоњењу и у чему се он разликује од положаја оштећеног који није дао изјаву о придруживању кривичном гоњењу? Да ли ће изјава оштећеног о непридруживању кривичном гоњењу имати неке последице по процесни положај оштећеног, те да ли он оваквим ставом губи нека своја права? Ако изјави да се не придружи кривичном гоњењу, да ли може заступати супсидијарну тужбу и обрнуто, да ли га позитивна изјава о придруживању обавезује да касније преузме гоњење од јавног тужиоца уколико за то постоје услови? Слична дилема постоји и код кривичних дела која се гоне по предлогу оштећеног. Да ли оштећени може одустати од предлога за кривично гоњење иако је претходно изјавио да се придружује кривичном гоњењу? У каквом су односу предлог за остваривање имовинскоправног захтева и изјава о придруживању кривичном гоњењу? Да ли може дати различиту изјаву након сваког рочишта, да ли може од придруживања кривичном гоњењу у току кривичног поступка одустати, или се накнадно придружити кривичном гоњењу иако то није био случај од самог почетка кривичног поступка?

Теоријски и упоредноправно посматрано, анализираће се блиски појмови „могућег“, „споредног“ и придруженог“ тужиоца у контексту да ли неки од ових института имају сличности са институтом „оштећеног који се придружује кривичном гоњењу“ који постоји у пракси и да ли можда корен постављања овог питања оштећеном лежи у постојању института „придруженог“ тужиоца у теорији и у упоредном праву.

У раду ће ауторка покушати да да одговоре на сва ова питања као и да изрази свој став о постојању института придруживања кривичном гоњењу у пракси. Да ли за ову врсту изјашњавања оштећеног има места у кривичном поступку? Такође, рад ће садржати анализу случаја из праксе као и податке који су прикупљени спроведеним истраживањем у основним јавним тужилаштвима и судовима помоћу технике анкете са упитником и интервјуа.

2. Могући, споредни и придружени тужилац

У поступцима који се воде поводом официјелних кривичних дела, све док јавни тужилац предузима кривично гоњење, оштећени може имати улогу само могућег тужиоца.¹ Оваква терминологија разумљива је са аспекта логике, и са аспекта уређења кривичног поступка, јер у поступку не могу постојати два овлашћена тужиоца, те све док јавни тужилац ефективно предузима кривично гоњење, оштећени је само „могући тужилац“.

У кривичном поступку постоји пример обрнуте ситуације у којој је оштећени као тужилац овлашћени тужилац, а јавни тужилац преузима улогу „могућег“ тужиоца. Разлог за овакво схватање даје нам одредба чл. 62 Законика о кривичном поступку која регулише право јавног тужиоца да, у поступку који се води по оптужби оштећеног као тужиоца, до завршетка главног претреса преузме кривично гоњење и заступање оптужбе. Када оштећени као тужилац заступа оптужбу, јавни тужилац је „могући“ тужилац јер може у било ком тренутку, све до завршетка главног претреса, од оштећеног као тужиоца преузети кривично гоњење.² Оштећени овакву „инвазију“ на свој положај од

¹ Неки аутори уводе још једну улогу оштећеног у кривичном поступку а то је улога „могућег“ тужиоца истичући да оштећени кривичним делом за које се гони по службеној дужности нема својство овлашћеног тужиоца док ту функцију врши јавни тужилац, а само под одређеним процесним условима (што је значајно сужено правилима новог Законика у односу на ЗКП из 2001) може да је стекне, односно да постане оштећени као (супсидијарни) тужилац. Према: Шкулић, М., *Положај жртве кривичног дела/оштећеног у кривичноправном систему Србије уопште и у односу на Директиву ЕУ 2012-29*, Казнена реакција у Србији, 6 део, тематска монографија, Београд, 2016, стр. 44.

² Поставља се питање улоге јавног тужиоца као „могућег“ тужиоца у кривичном поступку који се води по оптужби оштећеног као тужиоца; наиме, јавни тужилац нема никаква права ни обавезе у току поступка, формално није учесник поступка ни у каквом смислу, он може само пратити ток поступка и бити у приправности да преузме кривично гоњење уколико процени да за тим има потребе. Разлози због којих би јавни тужилац могао предузети кривично гоњење од оштећеног као тужиоца могли би бити следећи: неадекватно заступање оптужбе од стране оштећеног као тужиоца, појава нових доказа о учиниоцу и кривичном делу који могу навести јавног тужиоца да поново предузме кривично гоњење уколико је јавни тужилац одустао јер нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет оптужбе, ако је увидео

стране јавног тужиоца мора прихватити јер законски не постоје никакви механизми да се оштећени као тужилац може одупрети преузимању кривичног гоњења већ мора препустити кривично гоњење јавном тужиоцу. Ова одредба у складу је са начелом официјелности кривичног поступка; треба имати у виду да се ради о тежим кривичним делима за чији прогон је држава посебно заинтересована, она има адекватне механизме и органе како би се супротставила вршењу оваквих кривичних дела и заштитила друштво од криминалитета. Интереси државе и друштва претежнији су од интереса појединца-оштећеног кривичним делом. Оваква законска одредба може чак ићи на руку оштећеном јер се сматра да јавни тужилац, као државни орган посебно конституисан и организован како би вршио државни прогон, адекватније и боље може вршити функцију оптужбе од физичког или правног лица- жртве кривичног дела која нема адекватног искуства, средстава нити механизма како би успешно реализовала кривично гоњење и исходувала осуђујућу пресуду. На тај начин, преузимањем кривичног гоњења јавног тужиоца од оштећеног, штите се интереси, како друштва у целини, тако и оштећеног. У случају да јавни тужилац преузме кривично гоњење од оштећеног као тужиоца долази до замене места између јавног тужиоца и оштећеног и то два пута у току поступка; у почетку кривичног поступка јавни тужилац био је овлашћени, а оштећени „могући“ тужилац, затим је оштећени преузео кривично гоњење од јавног тужиоца и од „могућег“ постао овлашћени тужилац, а јавни тужилац је сада „могући“ тужилац, након тога, јавни тужилац преузима кривично гоњење од овлашћеног као тужиоца и постаје једини овлашћени тужилац до краја поступка.³ Разлика између оштећеног у улози „могућег“ тужиоца и јавног тужиоца у тој улози је што оштећени као „могући“ тужилац задржава сва права која има као оштећени у поступку и даље је учесник поступка; јавни тужилац као „могући“ тужилац више није странка, а ни учесник поступка и нема никаква права а ни обавезе у кривичног поступку из ког је иступио. Његова улога „могућег“ тужиоца остаје ван кривичног поступка, а „могућност“ се огледа у законом датој могућности поновног стицања статуса станке у кривичном поступку, а самим тим и учешћа у истом.

Иако у поступку не могу постојати два овлашћена тужиоца (увек је један „стварни“ док је други само „могући“), може се догодити ситуација када у поступку не постоји ниједан овлашћени тужилац јер нико не заступа оптужбу у одређеном периоду. То ће се догодити када јавни тужилац одустане од кривичног гоњења а оштећени се још увек не изјасни да ли преузима кривично

да је дело које је предмет оптужбе ипак кривично дело, или да има услова за примену мере безбедности.

³Теоријски је могуће да јавни тужилац, након што преузме улогу овлашћеног тужиоца од оштећеног, опет одустане од оптужбе, а онда би оштећени поново могао да се нађе у улози оштећеног као тужиоца и да врши функцију оптужбе, али је овакво поступање у пракси тешко оствариво.

гоњење.⁴ Закоником о кривичном поступку је начелно уведено правило о непаралелизму овлашћених тужилаца. То ће значити да оштећени не може никада бити „споредни“ или „придружени“ тужилац нити се може уопште употребити тај термин, јер не може уопште оштећени бити тужилац паралелно са постојањем јавног тужиоца у поступку чак и када се ради о оштећеном као тужиоцу или оштећеном који је само могући тужилац у поступку за *ex officio* кривична дела.⁵ У кривичном поступку увек је само један тужилац; то може јавни тужилац, супсидијарни тужилац или приватни тужилац. Иако овакав став у теорији постоји, у судској пракси се може догодити да оштећени тужилац постане „придружени“ тужилац уколико да изјаву о придруживању кривичном гоњењу. Оваква изјава нема своје утемељење ни у закону ни у теорији, у супротности је са ставом теорије о непаралелизму овлашћених тужилаца и са законским одредбама које не регулишу нити помињу могућност оштећеног да се придружи кривичном гоњењу.

Кривично процесно право Француске познаје институт „придруженог“ тужиоца.⁶ Наиме, кривично гоњење може покренути и оштећена страна на тај начин што може поднети захтев за накнаду штете, али може тражити одштету и тако што ће се додатно прикључити поступку који је покренут од стране јавног тужиоца.⁷ Постављање захтева за накнаду штете ствара обавезу суду да упоредо са пресуђењем главне, кривичне ствари, мора одлучити и о приватној тужби на накнаду штете; приватни захтев је акцесоран јавној оптужби.⁸ У суштини, ради се о оштећеном- тужиоцу који се својом цивилном тужбом за накнаду штете „придружује“ јавној оптужби. Ради се о цивилној тужби, а оштећени постаје цивилна странка и може иницирати кривични поступак подношењем грађанске тужбе чак и када је јавни тужилац пропустио да

⁴ Чл. 52, ст. 1 и 2 Законика о кривичном поступку (Сл. гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС), којим је прописано да ако оштећени није присутан када јавни тужилац изјави да одустаје од оптужбе, суд ће га у року од осам дана обавестити о одустанку јавног тужиоца од оптужбе и поучити да може да се изјасни да ли хоће да преузме гоњење и заступа оптужбу. Оштећени је дужан да се одмах или у року од осам дана од дана када је примио обавештење и поуку из става 1. овог члана изјасни да ли хоће да преузме кривично гоњење и заступа оптужбу, а ако није обавештен - у року од три месеца од дана када је јавни тужилац изјавио да одустаје од оптужбе.

⁵ Шкулић, М., *нав. дело*, стр. 46.

⁶ Code de procédure pénale, Preliminary title public prosecution and civil action, чл.1, ст. 2.

⁷ Novokmet, A., *The Right of a Victim to a Review of a Decision not to Prosecute as Set out in Article 11 of Directive 2012/29/EU and an Assessment of its Transposition in Germany, Italy, France and Croatia*, Utrecht Law Review, Volume 12, Issue 1 (January), 2016, стр.99.

⁸ Мрвић Петровић, Н., *Положај жртве кривичног дела у француском праву*, Зборник радова: Увод у право француске, Београд, 2013, стр. 163, доступно на: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://ricl.iup.rs/1014/1/2013%20-%20Uvod%20u%20pravo%20Francuske%20-%20Mrvi%20-%20Petrovi%20-%20C4%87%20Petrovi%20-%20C4%87.pdf>, приступљено: 31.10.2025.

предузме кривично гоњење. Баш из тог разлога, али и неких других, положај оштећеног у француском праву шири је од положаја оштећеног са имовинскоправним захтевом који постоји у немачком праву и осталим законодавствима насталим по њиховом узору, као што је и српско законодавство. Иако је приватна тужба – имовинскоправни захтев оштећеног настала по узору на немачко право⁹, положај оштећеног у француском праву знатно превазилази границе којима је омеђен статус оштећеног у немачком праву као „споредног умешача“. Аутори сматрају да постављањем захтева за накнаду штете у француском и другим правима изграђеним по узору на њега премашује значај обичне грађанске тужбе која се узгредно остварује у кривичном поступку, јер оштећени тиме демонстрира и захтев за кривичном осудом учиниоца.¹⁰ То се поклапа са нашим ставом да је положај оштећеног у француском праву шире постављен јер је оштећени може и иницирати кривични поступак подношењем приватне тужбе. Зато се једном поднети захтев за накнаду штете изједначава са иницирањем кривичног гоњења или придруживањем јавној оптужби.¹¹ Истовремено, подношењем захтева оштећени стиче статус процесне странке.¹²

У Законику о кривичном поступку постоји норма која прописује да: “ако оштећени поднесе кривичну пријаву или предлог за остваривање имовинскоправног захтева у кривичном поступку, сматраће се да је тиме поднео и предлог за кривично гоњење“. Тиме законодавац сматра да, уколико покаже интерес за надокнадом штете проузроковане му кривичним делом, оштећени истовремено изражава и своју заинтересованост за кривичну осуду те ће на тај начин иницирати и кривично гоњење осумњиченог. Ова одредба представља мост између немачке и француске школе учења али је цивилној тужби дата снага иницирања кривичног поступка само ако је реч о кривичним делима за која је кривичним законом прописано да се гоне по предлогу оштећеног, код којих је *de facto* приватни интерес оштећеног претежнији од јавног интереса. Ипак, оштећени који је поднео предлог за кривично гоњење или исто иницирао другим правним средством- предлогом за остваривање имовинскоправног захтева, или кривичном пријавом како је у закону наведено, није тиме постао и странка у кривичном поступку. Из свега наведеног се не може закључити да у нашем праву постоји могућност да оштећени стекне статус „придруженог“ тужиоца као што је то случај у Француском праву из неколико разлога. Наведено је да у нашем праву важи начело о непаралелизму

⁹ Kühne, H. H., Hanel, H., *Das Adhäsionsverfahren in Frankreich*, Schadensersatz im Strafverfahren – Rechtsvergleichendes Symposium zum Adhäsionsprozeß, (Hrsg. M. R. S. Will), Kehl am Rhein – Strassburg, 1990, стр.40. Аутори виде сличност *actio civile* са имовинскоправним захтевом.

¹⁰ Мрвић Петровић, Н., *нав. чланак*, стр. 164.

¹¹ *Исто*, стр. 164.

¹² *Исто*.

овлашћених тужилаца у кривичном поступку или један тужилац – један кривични поступак, а оштећени, иако може да иницира кривично гоњење имовинскоправних захтевом, у кривичном поступку који се води за официјелна кривична дела или за кривична дела која се гоне по предлогу, ипак неће имати својство странке у поступку (евентуално супсидијарно). Наравно, изјава оштећеног о придруживању кривичном гоњењу која се даје пред судом у пракси никада неће имати ту тежину да оштећеном издејствује статус „придруженог тужиоца“ из француског права јер као што смо видели, такво решење не може бити поткрепљено ни теоријом ни законом у српском праву.

3. Изјава оштећеног о придруживању кривичном гоњењу (у односу на друга законска процесна средства оштећеног)

Придруживање оштећеног кривичном гоњењу разматрамо у оквиру постојећег стања законодавства и праксе у Републици Србији и у односу на постојеће институте, не узимајући у обзир појам жртве кривичног дела установљен међународним стандардима и где је њено место имајући у виду постојеће стање ствари. Истичемо да теоријски проблем у решавању статуса оштећеног тек настаје са развојем појма жртве кривичног дела као новопризнатог субјекта кривичног поступка¹³, али о томе овде неће бити речи.

3.1. Право на супсидијарну тужбу и придруживање кривичном гоњењу

Могућност оштећеног да касније у току поступка преузме кривично гоњење и јави се у улози супсидијарног тужиоца не сме бити ни на који начин одузета или ограничена; тачније оштећени не сме имати никакве последице по своје право на супсидијарну тужбу нити му оно може бити угрожено, уколико је раније изјавио да се не придружује кривичном гоњењу. Могућност оштећеног да се јави у улози тужиоца када јавни тужилац одустане од кривичног гоњења изричито је прописана законом, те изјава о непридруживању кривичном гоњењу као установа настала у пракси органа кривичног поступка не сме бити препрека оштећеном за остваривање његових законских права. Оштећени дакле, може на почетку кривичног поступка изјавити пред органима кривичног гоњења да се не придружује кривичном гоњењу, а касније, уколико јавни тужилац на главном претресу одустане од кривичног гоњења, дати изјаву да преузима кривично гоњење и да ће до краја поступка вршити функцију оптужбе. Придруживање оштећеног кривичном гоњењу не сме се тумачити као постојање два тужиоца у кривичном поступку, где ће један бити „главни“ – јавни тужилац, а други „резервни“ – оштећени, а у случају да први одустане, наступа

¹³ Милојевић, М., *Положај оштећеног у правном систему Републике Србије- de lege lata u de lege ferenda*, Правни хоризонти, год. VIII, бр. 10/2025, стр. 191.

замена улога, где ће оштећени убудуће бити једини и главни тужилац у поступку. Овакав став о значају изјаве оштећеног о придруживању кривичном гоњењу заступа и судска пракса; према мишљењу судије Вишег суда у Београду Александра Трешњева „значајнијег процесног значења ова изјава нема“.¹⁴ Наиме, као одговор на питање о значају придруживања кривичном гоњењу од стране оштећеног, судија је изјавио да, по његовом мишљењу, чак и ако оштећени не изјави да се придружује кривичном гоњењу или изјави да се не придружује током поступка, то неће имати утицаја на могућност преузимања кривичног гоњења у случају да тужилац одустане.¹⁵

Мишљења смо, што и судска пракса показује, да изјава оштећеног да се придружује кривичном гоњењу може имати само позитивне ефекте по његов процесни положај, те да се може тумачити само у његову корист. Ово се примењује и на супсидијарну тужбу али и када је реч о приватној тужби, предлогу оштећеног за кривично гоњење и имовинскоправном захтеву. Овакав став потврђен је пресудом Вишег суда у Зајечару према којој: „изјава оштећеног да се придружује кривичном гоњењу у кривичном поступку који је покренут по оптужном акту јавног тужиоца за кривично дело за које се гони по службеној дужности, има се сматрати изјавом за настављање поступка када се у току кривичног поступка оцени да се ради о кривичном делу за које се гони по приватној тужби а оштећени је поднео кривичну пријаву у року за подношење приватне тужбе.“¹⁶

3.2. Приватна тужба и придруживање кривичном гоњењу

У пресуди Врховног касационог суда заузет је став да се изјава о придруживању кривичном гоњењу сматра изјавом за настављање поступка за кривично дело за које се гони по приватној тужби. Према сентенци из пресуде: „У ситуацији када се по кривичној пријави оштећеног, поднетој у року предвиђеном за приватну тужбу, спроведе кривични поступак по оптужном акту јавног тужиоца за кривично дело које се гони по службеној дужности, па суд након одржаног главног претреса на основу утврђеног чињеничног стања оцени да се у радњама окривљеног стичу законска обележја кривичног дела које се гони по приватној тужби, изјава оштећене дата у кривичном поступку да се придружује кривичном гоњењу, сматраће се изјавом за настављање

¹⁴ Судија Вишег суда у Београду Александар Трешњев, доступно на: <http://misamajic.com/Pitanje/pridruzivanje-krivicnom-gonjenju/>, приступљено 20. фебруара 2019.

¹⁵ Исто.

¹⁶ Сентенца пресуде Вишег суда у Зајечару 4Кж.437/14 од 13.03.2015.године, којом је преиначена пресуда Основног суда у Зајечару ЗК.452/2013 од 15.09.2014. у погледу одлуке о кривичној санкцији, док је у непреиначеном делу првостепена одлука потврђена.

поступка за кривично дело за које се гони по приватној тужби.“¹⁷ *Argumentum a contrario* пак, не важи, недавање изјаве о придруживању кривичном гоњењу не би се могло схватити као да оштећени не жели да се настави поступак по приватној тужби ако се утврди да се ради о кривичном делу које се по приватној тужби гони.

3.3. Предлог оштећеног за кривично гоњење и придруживање кривичном гоњењу

Претходно дата тумачења изјаве о придруживању кривичном гоњењу у односу на супсидијарну и приватну тужбу, аналогно се могу применити и на предлог оштећеног за кривично гоњење. Наиме, када је оштећени у прописаном року поднео предлог за кривично гоњење поводом кривичног дела за које се гони по предлогу оштећеног, његова каснија изјава у поступку да се не придружује кривичном гоњењу не може се тумачити негативно, тачније не може се тумачити као да је оштећени наведеном изјавом одустао од предлога за кривично гоњење. Међутим, уколико се у току поступка установи да се ради о кривичном делу за које се гони по предлогу оштећеног, његова изјава да се придружује кривичном гоњењу може се тумачити као стављање предлога за кривично гоњење. Овакво тумачење у складу је и са одредбама Законика о кривичном поступку које су установљене управо у корист оштећеног како му непознавање процесних услова не би шкодило у складу са максимумом *ignorantia juris non nocet. In favorem* одредбе су већ разматране из угла цивилне тужбе „придруженог“ тужиоца у француском праву. То су одредбе којима је предвиђено да ће се, уколико је оштећени поднео кривичну пријаву или предлог за остваривање имовинскоправног захтева у кривичном поступку, сматрати да је тиме поднео и предлог за кривично гоњење, као и да ће се благовремено поднета приватна тужба сматрати благовремено поднетим предлогом оштећеног, ако се у току поступка утврди да се ради о кривичном делу за које се гони по предлогу за кривично гоњење.¹⁸ Такође, одредбама у погледу приватне тужбе прописано је да ако је оштећени поднео кривичну пријаву или предлог за кривично гоњење, а у току поступка се утврди да се ради о кривичном делу за које се гони по приватној тужби, пријава, односно предлог сматраће се благовременом приватном тужбом ако су поднети у року предвиђеном за приватну тужбу.¹⁹ У духу је ових одредби да се оне тумаче екстензивно те да се могу примењивати и у односу на дату изјаву о придруживању кривичном гоњењу од стране оштећеног иако је закон не познаје. Телеолошким тумачењем долази се до закључка да је циљ оваквих

¹⁷ Сентенца из пресуде Врховног касационог суда, Кзз 36/12 од 30.05. 2012. године, утврђена на седници Кривичног одељења 18.09.2012.

¹⁸ Чл. 53 ст.3 и 4 Законика о кривичном поступку РС.

¹⁹ Чл. 65 ст.3 Законика о кривичном поступку РС.

одредби управо заштита неуких лица, посебно лица која су оштећена кривичним делом, како би им се олакшало пријављивање и процесуирање дела извршених над њиховим добрима, те се у том случају и изјава о придруживању кривичном гоњењу може тумачити као поднети предлог за кривично гоњење или као изјава за настављање поступка за кривично дело за које се гони по приватној тужби.

3.4. Имовинскоправни захтев и придруживање кривичном гоњењу

У пракси Европског суда за људска права постоје примери где је Суд придруживање кривичном гоњењу тумачио као испољавање интереса оштећеног за накнаду имовинске штете. Имајући у виду да се оштећени придружио кривичном гоњењу и на тај начин испољио интерес за осуду оптуженог, Суд је сматрао да је оштећени таквим поступком испољио заинтересованост и за новчану накнаду претрпљене штете. Ради се о предмету *Moreira de Azevedo* против Португала у којем је Суд расправљао о праву оштећеног у светлу чл. 6, ст. 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Оштећени се у својству помоћника (*assistente*) придружио јавном тужиоцу у кривичном прогону, међутим у одређеном року није поднео имовинскоправни захтев али је ипак затражио да се о томе касније одлучи у парници. Суд је нашао да је дошло до прекорачења разумног рока и повреде чл. 6, ст. 1 ЕКЉП јер је исход кривичног поступка био одлучујући за утврђивање одређеног права у смислу постојања спора између странака.²⁰ Закључује се да је и Европски суд за људска права тумачио изјаву о придруживању кривичном гоњењу у корист оштећеног у смислу да, иако оштећени није поднео имовинскоправни захтев у кривичном поступку, испољио је интерес за материјалном надокнадом, те је одлучио у корист оштећеног.

Оштећени, према важећој пракси у органима поступка, може поднети предлог за остваривање имовинскоправног захтева и у случају када се није придружио кривичном гоњењу.²¹ Оваква процесна ситуација имплицира да је оштећени више заинтересован за грађанскоправно задовољење, за накнаду претрпљене штете него за одмазду према окривљеном. Међутим, у пракси се може десити и обрнута ситуација, а често се и дешава да се оштећени

²⁰ *Moreira de Azevedo* против Португала, 23. октобар 1990, § 46, 66, 67.

²¹ Обично се питања о придруживању кривичном гоњењу и о подношењу предлога за остваривање имовинскоправног захтева постављају истовремено а све варијанте су могуће: да се оштећени придружи кривичном гоњењу а да не истакне имовинскоправни захтев, да поднесе предлог за остваривање имовинскоправног захтева а да се не придружи кривичном гоњењу, да истовремено истакне имовинскоправни захтев и придружи се кривичном гоњењу или да да изјаву да се не жели придружити кривичном гоњењу нити да жели поднети предлог за остваривање имовинскоправног захтева у кривичном поступку.

придружи кривичном гоњењу а не истакне имовинскоправни захтев. Може се поставити легитимно питање о намерама оштећеног тј. да ли оштећени који није изричито поставио имовинскоправни захтев, већ се само придружио кривичном гоњењу, настоји да се на тај начин освети окривљеном за учињено кривично дело?²² У овом тренутку треба раздвојити морални од материјалног интереса оштећеног и признати му право на моралну сатисфакцију коју представља осуда окривљеног за кривично дело²³. Илић Г. сматра да је Европски суд за људска права у случају *Perez* против Француске погрешно проценио да утврђивање кривице оптуженог за кривично дело које му је стављено на терет представља приватну освету оштећеног или *actio popularis*, према њему утврђивање кривице задовољава неке друге интересе оштећеног.²⁴ У наведеном предмету Суд је истакао да „право на кривично гоњење или осуду другог лица није допуштено само по себи, већ мора бити повезано са остваривањем имовинског или другог грађанског права оштећеног, тј. праћено грађанском тужбом усмереном макар на симболичну накнаду штете или на заштиту права грађанског карактера”.²⁵ Овакво решење Суда вероватно је последица законског решења да се покретање кривичног поступка од стране оштећеног реализује цивилном тужбом у француском праву. У нашем праву, самим постојањем улоге оштећеног као тужиоца у кривичном поступку и приватног тужиоца у поступку за кривична дела која се гоне по службеној дужности, признаје се оштећеном морални интерес утврђивања кривице окривљеног за кривично дело које му се ставља на терет. Материјална сатисфакција оштећеног је у овим случајевима секундарног карактера по слову закона и по самој конструкцији кривичног поступка јер се имовинскоправни захтев не мора истаћи у кривичном поступку, а и ако буде истакнут, скоро увек

²² Lanthiez, M-L., *La clarification des fondements européens des droits des victimes*, *La victime sur la scène en Europe* (dirigé par G. Guidicelli-Delage, C. Lazerge), coll. „Les voies du droit”, Presses Universitaires de France, Paris 2008, стр. 150, 151.

²³ Поред материјалног интереса који је према многим ауторима главни мотив учествовања оштећеног у кривичном поступку, оштећени у кривичном поступку може задовољити и друге своје интересе који нису занемарљиви а понекад су и примарни мотив ангажовања оштећеног. Моралну сатисфакцију оштећени може остварити и у случају изрицања мере безбедности јавног објављивања пресуде као и ако се у току поступка окривљени извини оштећеном, призна кривично дело, измири се са њим... Такође, оштећени се у кривичном поступку може појавити ради заштите своје личне безбедности што може бити остварено на различите начине: изрицањем мере безбедности забране приближавања и комуникације са оштећеним, одређивање мера посебне заштите сведока када се оштећени нађе у тој улози, одређивање мера заштите од насиља у породици итд.

²⁴ Илић, Г., *Оштећени и стандарди људских права у кривичном поступку*, *Анали Правног факултета у Београду*, год. LX, бр. 2/2012, стр. 158.

²⁵ *Perez* против Француске, 12. фебруар 2004. § 70,72.

се у судској пракси оштећени упућује на парницу па чак и када се нађе у улози тужиоца.

4. Придруживање кривичном гоњењу и одмеравање казне окривљеном

Изјава о непридруживању кривичном гоњењу не сме имати никакве негативне последице по процесни положај оштећеног. Међутим, изјава о (не)придруживању кривичном гоњењу може производити правне последице у домену кривичног материјалног права и то у погледу одмеравања казне окривљеном за учињено кривично дело. У судској пракси сматра се да изјава оштећеног о непридруживању кривичном гоњењу представља олакшавајућу околност.²⁶ У том погледу, може се рећи да је придруживање кривичном гоњењу оштећеног имало негативан ефекат по њега у смислу да је утицало на висину казне и изрицања окривљеном мање казне или казне у нижем износу. Ипак, како такву изјаву оштећени по правилу даје јер је изгладио односе са окривљеним, не може се рећи да је изјава о непридруживању оштећеног имала негативан исход, већ је то управо оно што је оштећени желео. Такође, оштећени може да, због ранијег позитивног односа оптуженог према њему, изјави да се не придружује кривичном гоњењу и да не истиче одштетни захтев у том случају ће таква изјава такође представљати олакшавајућу околност.²⁷

5. Придруживање кривичном гоњењу као средство остваривања легитимног интереса за утврђивање кривице (морална сатисфакција)

Иако се у националним законодавствима чини да се, у погледу заштите интереса оштећеног, предност даје материјалним над моралним интересима (задовољење правде, успостављање пређашњег стања, опрост, измирење), постоји легитимни интерес оштећеног за утврђивањем кривице оптуженог за кривично дело. Изјава о придруживању кривичном гоњењу оштећеног у том смислу може се схватити као начин за остваривање моралне сатисфакције оштећеног независно од материјалног интереса и независно од тога да ли је оштећени заинтересован за остваривање имовинскоправног захтева. Међутим, из свега раније реченог, видимо да се морални интереси оштећеног могу остварити и другим улогама оштећеног у кривичном поступку а не само датом изјавом о придруживању кривичном гоњењу, те ни из овог угла ова изјава није неопходна, а нарочито из разлога што није ни законита.

²⁶ Пресуда Окружног суда у Шапцу, Кж. 328/81.

²⁷ Јовашевић, Д., *Значај олакшавајућих и отежавајућих околности при одмеравању казне у кривичном праву*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, XLIII/2003, стр. 199.

Морална сатисфакција свакако бива остварена у поступку где је оштећени уједно и овлашћени тужилац (уколико исход кривичног поступка буде осуђујућа пресуда), међутим оштећени оваквом исходу може допринети и као учесник у поступку уколико као сведок буде испитан у вези са кривичним догађајем или уколико буде поднео предлог за кривично гоњење ако се ради о кривичном делу које се гони по предлогу оштећеног. Дакле, изјава о придруживању кривичном гоњењу не ремети оштећеном ни добијање моралне сатисфакције у виду осуде учиниоца кривичног дела јер, за постизање оваквог вида сатисфакције, није пресудно нити потребно придруживање оштећеног кривичном гоњењу.

Сви ефекти који се могу остварити изјавом о придруживању кривичном гоњењу могу се остварити и другим механизмима као што се може видети из претходног излагања. Чак и уколико оштећени жели својом изјавом о непридруживању утицати на смањење казне окривљеном то може учинити и на другачији начин (нпр. неподношењем предлога за остваривање имовинскоправног захтева или предлога за кривично гоњење које окривљеног у потпуности аболира) или се послужити другим механизмима које му пружају одредбе кривичног материјалног права.²⁸

6. Резултати добијени на основу спроведеног истраживања попуњавањем упитника (анкете) и интервјуа²⁹

Писани упитник прослеђен је Основном јавном тужилаштву у Крагујевцу и ОЈТ у Нишу, у истраживању је укупно учествовало 8 заменика јавног тужиоца у Крагујевцу и 4 заменика јавног тужиоца у Нишу.

На питање прослеђено Основном јавном тужилаштву у Крагујевцу: „Какав је по Вама практичан значај изјаве о придруживању кривичном гоњењу оштећеног будући да она није прописана законом?“ 3 није дало одговор на постављено питање, 4 је изјавило да се придруживање кривичном гоњењу цени као отежавајућа околност приликом одмеравања казне оптуженом, док је 1 одговор гласио „Никав“.

²⁸ Оштећени може указати суду да је окривљени пре него што је сазнао да је откривен, отклонио последице дела или надокнадио штету проузроковану кривичним делом и у том случају суд може применити институт ослобођења од казне ако се ради о кривичном делу за које је прописана казна затвора до пет година (чл. 58 ст.3 Кривичног законика (Сл. гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005-испр., 107/2005-испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014, 94/2016 и 35/2019)). Такође, у случају поравнања између оштећеног и учиниоца за кривична дела за која је прописана казна затвора до три године или новчана казна, суд може учиниоца ослободити од казне ако је на основу постигнутог споразума са оштећеним испунио све обавезе из тог споразума (чл. 59. Кривичног законика).

²⁹ Овај део рада урађен је као део обимнијег истраживања у току израде докторске дисертације о положају оштећеног у кривичном поступку.

На исто питање прослеђено Основном јавном тужилаштву у Нишу, добијени су следећи одговори: сви испитаници одговорили су да практичан значај ова изјава има приликом одмеравања казне али су њихови ставови о овом питању били различити. Један испитаник је нагласио да је само непридруживање олакшавајућа околност док супротно не важи, док је други испитаник изјавио да сматра да се то не треба ценити као околност код одмеравања казне, док је трећи додао да се практичан значај ове изјаве „огледа и у одсуству последице за нека кривична дела, уколико се не придружује кривичном гоњењу, ствара се потенцијална могућност и за одбачај кривичних пријава (изузетно)“.

О положају оштећеног обављени су и интервјуи са судијом Основног суда у Новом Саду и судијом Вишег суда у Нишу. Постављено је питање:

„Какав је по Вама практичан значај изјаве о придруживању кривичном гоњењу оштећеног будући да она није прописана законом?“

На наведено питање добијени су одговори:

Сматрам да је изјава о придруживању или не кривичном гоњењу оштећеног само једна од опција која може бити узета у обзир приликом одмеравања казне, јер свакако представља олакшавајућу околност.

Ако посматрамо оштећеног као доказно средство, значај изјаве има утицаја на оцену доказа ако оштећени често мења исказе, не придружује се кривичном гоњењу или неће да сведочи, то доводи и до одуговлачења поступка и протеча времена.

Овим се потврђује чињеница да се у пракси сматра да изјава оштећеног о придруживању кривичном гоњењу највећи значај има при одмеравању казне окривљеном, међутим, неки погрешно верују да се придруживање оштећеног може узети као отежавајућа околност али управо важи супротно. Углавном је уочена „равнодушност“ према овој проблематици док ниједан испитаник није изнео примедбу о непостојању законске и теоријске утемељености за давање такве изјаве оштећеног. Такође, интересантан је став да се ова изјава има првенствено ценити у смислу оцене доказа у кривичном поступку, тј. оцене поузданости оштећеног- сведока као доказног средства, што може имати одређену процесну логику и смисао.

7. Закључак

Изјава оштећеног о придруживању кривичном гоњењу спорна је, како са законског, тако и са теоријског становишта. Улога оштећеног као „придруженог“ тужиоца нема законског утемељења, али она такође своје темеље не црпи ни из науке кривичног процесног права. Наиме, како у кривичном поступку важи правило о поступању само једног овлашћеног тужиоца, те да не постоји могућност постојања два тужиоца у поступку, ни за оштећеног као тужиоца, нити за оштећеног који је само могући тужилац у поступку за кривична дела која се гоне *ex officio*, не може се користити термин

„споредни“ или „придružени“ тужилац.³⁰ Овде долази до разилажења теорије и праксе; док теорија не оставља могућност постојања „придružеног“ тужиоца, у пракси се изричито од оштећеног тражи да се изјасни да ли се или не придружује кривичном гоњењу. Може бити да је овакав начин захтевања изјашњења од оштећеног историјски реликт преузет из француског права (иако наша правна историја не познаје институт „придružеног“ тужиоца, а инспирација за положај оштећеног преузета је најпре из немачког права), али је у супротности са позитивноправним прописима и савременим теоријским схватањима, те истој више није место у записницима са главног претреса.

Имајући у виду напред наведено, с правом се поставља питање потребе постојања изјаве о (не)придруживању кривичном гоњењу. Сматрамо да нема сврхе питати оштећеног да ли се придружује кривичном гоњењу када ће у сваком случају он моћи касније у току поступка да преузме кривично гоњење ако јавни тужилац изјави да одустаје од оптужбе. То право оштећеном у поступку за кривична дела која се гоне по службеној дужности нико не може оспорити. Такође, непридруживање кривичном гоњењу не може спречити оштећеног да истакне имовинскоправни захтев нити како смо видели, може имати неке негативне последице по оштећеног. Напротив, у духу закона, дата изјава оштећеног о придруживању кривичном гоњењу увек ће се тумачити у корист оштећеног; сматраће се да је давањем ове изјаве изразио жељу за коришћењем законских процесних средстава која има на располагању, те да је изразио жељу за наставком кривичног прогона. Иако се у пракси изјава увек тумачи позитивно по оштећеног, сувишно је о томе се изјашњавати када оштећеном на располагању стоје многа друга процесна средства. Правно дејство ове изјаве постоји само у пракси, о томе су се само изјашњавали виши судови по жалби и признавали одређене ефекте ове изјаве, за шта нису били надлежни и овлашћени будући да је придруживање кривичном гоњењу једно *de facto* право оштећеног које није законски утемељено. Мишљења смо да Општим обавезним упутством Републичког јавног тужиоца или правним схватањем, ставом или закључком Врховног суда ово питање може да се реши тако што ће се сугерисати да се питање постављено оштећеном о придруживању кривичном гоњењу избрише из записника и да се више не поставља. Наравно, ово питање се може поставити и у оквиру континуираних едукација судија и јавних тужилаца чиме ће се подстаћи органи поступка на дијалог и на развој критичког мишљења о овој проблематици (за разлику од досадашњег пуког „преписивања“ у записницима о извођењу процесних радњи питања оштећеном да ли се придружује кривичном гоњењу или не, а одсуство критичког става органа поступка потврђено је управо спроведеним истраживањем). Уколико се значај изјаве о придруживању оштећеног сведе само на њену процену у поступку одмеравања казне или у процени поузданости и истинитости исказа оштећеног, признајемо њен практични

³⁰ Шкулић, М., *нав. дело*, стр. 44.

значај али предност ипак дајемо законитим установама и институтима које органу поступка у том циљу стоје на располагању, заједно са правилима криминалистичке тактике испитивања сведока и спровођења саслушања.

*Marija Milojević, LL.M., Research Associate
Faculty of Law, University of Kragujevac*

THE INJURED PARTY`S JOINING THE CRIMINAL PUBLIC PROSECUTION

Summary

The paper analyzes the institute of the “joining of criminal prosecution” by the injured party in criminal proceedings — a practice not provided for by the Criminal Procedure Code, yet regularly applied in practice. The author examines whether this statement has legal effect, what consequences it produces, and how it relates to other procedural instruments available to the injured party, such as the subsidiary and private prosecution, the motion for prosecution, and the property claim. By comparing Serbian law with foreign systems — particularly French law, which recognizes the institute of the “associated prosecutor” — the paper concludes that Serbian law does not allow for the parallel existence of two authorized prosecutors. The statement of the injured party about joining the prosecution lacks a procedural legal basis, but in practice it is often interpreted positively, as an expression of interest in the continuation of proceedings or as a statement that may influence the sentencing of the accused. A survey conducted among public prosecutors and judges showed that most of them consider this statement relevant mainly when assessing mitigating and aggravating circumstances. The author concludes that the institution of joining criminal prosecution is redundant and illegitimate, proposing that its use in practice be abolished and that its interpretation be replaced by the application of existing, legally regulated institutes.

Key words: *injured party, joining criminal prosecution, subsidiary prosecutor, private prosecutor, property claim, motion for prosecution, moral satisfaction, associated prosecutor, sentencing.*

Литература

- Kühne, H. H., Hanel, H., *Das Adhäsionsverfahren in Frankreich*, Schadesnersatz im Strafverfahren – Rechtsvergleichendes Symposium zum Adhäsionsprozeß, (Hrsg. M. R. S. Will), Kehl am Rhein – Strassburg, 1990.
- Lanthiez, M. L., *La clarification des fondements européens des droits des victimes*, La victime sur la scène en Europe (dirigé par G. Guidicelli-Delage, C. Lazerge), coll. „Les voies du droit”, Presses Universitaires de France, Paris 2008.
- Novokmet, A., *The Right of a Victim to a Review of a Decision not to Prosecute as Set out in Article 11 of Directive 2012/29/EU and an Assessment of its Transposition in Germany, Italy, France and Croatia*, Utrecht Law Review, Volume 12, Issue 1 (January), 2016.
- Илић, Г., *Оштећени и стандарди људских права у кривичном поступку*, Анали Правног факултета у Београду, год. LX, бр. 2/2012.
- Јовашевић, Д., *Значај олакшавајућих и отежавајућих околности при одмеравању казне у кривичном праву*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, XLIII/2003.
- Милојевић, М., *Положај оштећеног у правном систему Републике Србије - de lege lata и de lege ferenda*, Правни хоризонти, год. VIII, бр. 10/2025.
- Мрвић Петровић, Н., *Положај жртве кривичног дела у француском праву*, Зборник радова: Увод у право француске, Београд, 2013, доступно на: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://ricl.iup.rs/1014/1/2013%20-%20Uvod%20u%20pravo%20Francuske%20-%20Mrvi%C4%87%20Petrovi%C4%87.pdf>, приступљено: 31.10.2025.
- Трешњев, А., судија Вишег суда у Београду, <http://misamajic.com/Pitanje/pridruzivanje-krivicom-gonjenja/>, приступљено 20. фебруара 2019.
- Шкулић, М., *Положај жртве кривичног дела/оштећеног у кривичноправном систему Србије уопште и у односу на Директиву ЕУ 2012-29*, Казнена реакција у Србији, 6 део, тематска монографија, Београд, 2016.
- Code de procédure pénale (France), http://codes.droit.org/CodV3/procedure_penale.pdf
- ECHR- Moreira de Azevedo против Португала, 23. октобар 1990
- ECHR- Perez против Француске, 12. фебруар 2004.
- Законик о кривичном поступку РС, Сл. гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС.
- Кривични законик (Сл. гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005-испр., 107/2005-испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014, 94/2016 и 35/2019).
- Пресуда Вишег суда у Зајечару 4Кж.437/14 од 13.03.2015.
- Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 36/12 од 30.05. 2012. године, сентенца утврђена на седници Кривичног одељења 18.09.2012.
- Пресуда Окружног суда у Шапцу, Кж. 328/81.
- Пресуда Основног суда у Зајечару ЗК.452/2013 од 15.09.2014.